

Zasady postępowania policji podczas wykonywania czynności służbowych na terenie placówek oświatowych wobec uczniów

(w nawiązaniu do opublikowanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu, Procedur postępowania nauczycieli i metod współpracy szkół z policją w sytuacjach zagrożenia dzieci oraz młodzieży przestępczością i demoralizacją, w szczególności narkomanią, alkoholizmem i prostytucją (www.men.waw.pl/oswiata/biezace/procedury.htm).

Art. 37 § 1 Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich upoważnia policję do:

- Przesłuchania nieletniego,
- Przesłuchania świadków,
- Zatrzymania nieletniego i umieszczenia go w Policyjnej Izbie Dziecka.

Działania te podejmuje Policja w sytuacjach nie cierpiących zwłoki, tylko wówczas, gdy zachodzi podejrzenie popełnienia przez nieletniego czynu karalnego oraz gdy niezbędne jest zabezpieczenie śladów i dowodów przestępstwa lub wykroczenia, z uwagi na niebezpieczeństwo ich utraty lub zniekształcenia.

Na mocy art. 37, art. 39 i art. 40 Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, wymienione czynności Policja może wykonywać samodzielnie, tzn. przed wszczęciem postępowania przez sędziego rodzinnego. Należy podkreślić, że niezbędne czynności procesowe o charakterze zabezpieczającym, czynności nie cierpiące zwłoki oraz czynności sprawdzające podjęte przez policję, podlegają nadzorowi sędziego rodzinnego.

Przesłuchanie nieletniego sprawcy wymaga zachowania następujących zasad:

- Zapewnienia nieletniemu pełnej swobody wypowiedzenia się,
- Wysłuchania nieletniego w warunkach zbliżonych do naturalnych, w miarę możliwości w miejscu jego zamieszkania,
- Przesłuchanie nieletniego w obecności rodziców lub opiekuna, albo obrońcy, a niekiedy w obecności nauczyciela lub innych osób.

Obowiązkiem Policji jest więc zapewnienie przy przesłuchaniu obecności rodziców, lub opiekunów, lub obrońcy nieletniego. W przypadku niemożliwości zapewnienia obecności którejś z wymienionych osób, Policja może wezwać nauczyciela lub przedstawiciela organizacji społecznej zainteresowanej sprawami wychowawczymi. Przez niemożność wzięcia udziału rodziców lub opiekuna w przesłuchaniu należy rozumieć przeszkodę natury faktycznej, której w danej sytuacji nie można pokonać, np. choroba, znaczna odległość, od miejsca zamieszkania. Przesłuchanie nieletniego sprawcy czynu karalnego bez udziału którejkolwiek z wymienionych osób stanowi istotne naruszenie procedury i uzasadnia złożenie zażalenia. Nie jest natomiast uchybieniem procesowym przesłuchanie nieletniego w obecności tylko jednego z rodziców.

Zasady postępowania policji podczas wykonywania czynności służbowych na terenie placówek oświatowych wobec uczniów

W przypadku przesłuchania ucznia, który ukończył 17 rok życia, podejrzanego o popełnienie czynu zabronionego - przepisy kodeksu postępowania karnego nie uwzględniają obecności żadnych innych osób, w tym także rodziców, a uczestnictwo osób trzecich zależy od zgody prowadzącego postępowanie.

Nieletni, który po ukończeniu 15 lat dopuszcza się czynu zabronionego określonego w art. 134, art. 148 § 1, 2 lub 3, art. 156 § 1 lub 3, art. 163 § 1 lub 3, art. 166, art. 173 § 1 lub 3, art. 197 § 3, art. 252 § 1 lub 2 oraz w art. 280, może odpowiadać na zasadach określonych w kodeksie karnym, jeżeli okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego warunki osobiste za tym przemawiają, a w szczególności, jeżeli poprzednio stosowane środki wychowawcze lub poprawcze okazały się bezskuteczne. Wówczas zatem, podobnie jak przy przesłuchaniu ucznia, który ukończył 17 lat, nie jest przewidziana obecność rodziców lub innych osób. Czynności procesowe wykonywane przez policjantów prowadzone są tak, jak wobec osób pełnoletnich i oparte są na przepisach kodeksu postępowania karnego.

Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich i kodeks postępowania karnego nie normują kwestii udziału osób trzecich w przesłuchaniu świadka niepełnoletniego. Art. 171 § 3 kodeksu postępowania karnego dopuszcza możliwość przesłuchania osoby, która nie ukończyła 15 lat w obecności przedstawiciela ustawowego lub faktycznego opiekuna, chyba, że dobro postępowania stoi temu na przeszkodzie. Żaden przepis nie nakazuje przesłuchania niepełnoletniego świadka w obecności osoby trzeciej. Do przesłuchania nieletniego świadka nie ma zastosowania art. 39 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, wymagający obecności rodziców, opiekunów, albo innych wskazanych osób. Obecność rodziców w przesłuchaniu wynika z moralnego prawa do opieki oraz uregulowania zawartego w art. 95 § 1 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, który stanowi, że dziecko pozostaje pod pieczę rodziców. Oznacza to, że wzywając dziecko, należy wezwać również jego rodziców lub opiekunów, pod których pieczę dziecko pozostaje. W przypadku braku możliwości przesłuchania w obecności przedstawicieli ustawowych można przesłuchać małoletniego świadka w obecności pedagoga szkolnego lub nauczyciela.

W przypadku zatrzymania nieletniego, policjant zobowiązany jest:

- natychmiast poinformować zatrzymanego nieletniego o przyczynach zatrzymania,
- pouczyć nieletniego o jego prawach i obowiązkach,
- sporządzić protokół, którego jeden egzemplarz otrzymuje nieletni za pokwitowaniem odnotowanym na oryginale protokołu,
- niezwłocznie zawiadomić o zatrzymaniu nieletniego jego rodziców lub opiekunów,
- niezwłocznie, nie później niż w ciągu 24 godzin od chwili zatrzymania, zawiadomić właściwy sąd rodzinny.

Zasady postępowania policji podczas wykonywania czynności służbowych na terenie placówek oświatowych wobec uczniów

W sytuacji zatrzymania ucznia, który ukończył 17 rok życia, ustawodawca nie nałożył na organy prowadzące postępowanie karne wyjaśniające, obowiązku powiadomienia osób trzecich. Obowiązek ten istnieje w przypadku zatrzymania procesowego związanego z osadzeniem, tylko wtedy, gdy zatrzymany tego żąda.

Należy podkreślić, że zgodnie z art. 14 Ustawy o Policji, podczas wykonywania czynności służbowych policjanci mają obowiązek poszanowania godności obywateli oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka. Czynności służbowe mogą polegać na:

- legitymowaniu osób,
- zatrzymywaniu osób,
- obserwowaniu i rejestrowaniu przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych, a w przypadku czynności operacyjno-rozpoznawczych i administracyjno - porządkowych podejmowanych, także i dźwięku towarzyszącego tym zdarzeniom,
- przeprowadzaniu kontroli osobistej,
- przeszukaniu osób, pomieszczeń i rzeczy,
- utrwalaniu dowodów procesowych.

Każdorazowo, przed rozpoczęciem czynności służbowych w szkole, policjant zobowiązany jest do skontaktowania się z dyrektorem szkoły lub osobą zastępującą dyrektora,

w celu przekazania niezbędnych danych:

- stopnia służbowego, imienia i nazwiska,
- nazwy jednostki policji, telefonu do dyżurnego jednostki.

Po okazaniu legitymacji służbowej, policjant winien zapoznać dyrektora szkoły lub osobę, która go zastępuje, z powodami swojej obecności w szkole oraz powodami podjęcia czynności służbowych wobec ucznia, w stopniu, na jaki pozwala dobro ucznia i dobro postępowania wyjaśniającego.

Dyrektor szkoły zobowiązany jest:

- stworzyć policjantowi odpowiednie warunki do wykonywania czynności służbowych, podejmowanych wobec ucznia, mając na względzie dobro ucznia i sprawy,
- niezależnie od obowiązku policji, do niezwłocznego powiadomienia rodziców lub opiekunów ucznia o czynnościach podjętych przez policję.